

احادیث و اقوال دردیوان حکیم سنایی غزنوی

نویسنده

دکتر ماه نظری

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

امارت زوار

سرشناسه	: نظری، ماه، ۱۳۲۹ -
عنوان قراردادی	: دیوان، شرح
عنوان و نام پدیدآور	: احادیث و اقوال در دیوان حکیم سنایی غزنوی / نویسنده ماه نظری.
مشخصات نشر	: تهران: زوار، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص.
شابک	: 978-964-401-511-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان دیگر: بهره‌گیری از احادیث و اقوال در دیوان حکیم سنایی غزنوی.
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۹۳] ۱۹۷-.
عنوان دیگر	: بهره‌گیری از احادیث و اقوال در دیوان حکیم سنایی غزنوی.
موضوع	: سنایی، مجدودین آدم، ۴۴۷۳ - ۵۲۵ ق. دیوان - احادیث
موضوع	: سنایی، مجدودین آدم، ۴۴۷۳ - ۵۲۵ ق. دیوان - نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی - قرن ۵ ق. - تاریخ و نقد
موضوع	: احادیث در ادبیات فارسی
شناسه افزوده	: سنایی، مجدودین آدم، ۴۴۷۳ - ۵۲۵ ق. دیوان - شرح
رده بندی کنگره	: PIR ۴۹۵۷ / الف ۳۶ ۱۳۹۳
رده بندی دیویی	: ۱/۲۳۶۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۴۲۴۲۲

اشارات ذیل

- احادیث و اقوال در دیوان حکیم سنایی غزنوی □
- نویسنده: دکتر ماه نظری □
- (استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج) □
- نوبت چاپ: اول؛ ۱۳۹۳ □
- شمارگان: ۳۳۰ نسخه □
- تنظیم و صفحه‌آرایی: مریم جهانتاب □
- لیتوگرافی: سنا □
- ناظر چاپ: فرناز کریمی □
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۱-۵۱۱-۳ □
- قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان □

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، خ ۱۲ فروردین، نبش خ وحید نظری، شماره‌ی ۲۷۸

تلفن: ۶۶۴۲۵۰۲ - ۶۶۴۸۳۴۲۳ - ۶۶۴۸۳۴۲۴ - ۶۶۴۸۳۴۲۴

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

پیشگفتار

۵

احادیث و اقوال در دیوان سنایی

۷

نتیجه

۱۶۲

فهرست احادیث و اقوال

۱۶۵

کتابنامه

۱۹۲

پیشگفتار

لزوم این تحقیق، دربردارنده شناخت میراث فرهنگی، اجتماعی، هنری و اعتقادی گذشتگان این سرزمین کهن است. زیرا بی توجهی به فرهنگ ملی، منجر به ناتوانی دریافت لطایف هنری، اعتقادی و... باعث احساس بی هویتی و امکان اندیشه گریزی، از خود بیگانی و پذیرش الگوهای غیرایرانی را دربردارد و در دراز مدت ساختارهای بومی و سنتی مثبت و مؤثر در تحکیم روابط انسانی و اجتماعی، به وادی فراموشی سپرده خواهد شد. جانشینی ساختارهای تقلیدی، که پیوندی با زندگی اجتماعی، فکری، اعتقادی و عاطفی مردم ایران ندارد، بسیاری از افراد را دچار سرگشتگی و از خود بیگانگی خواهد کرد و «از آن جا که عمده ترین خویشکاری ادبیات، انسان سازی است، برای رسیدن به این هدف لازم است، عناصر و عواملی را بجویم که هم از جنبه های عاطفی و هم از جهات دیگر با دل های همگان آشنا باشد و صیغه اعتقادی یا سنتی داشته باشند. رسالت عمده ادیبان هم این است که خاطره های ازلی را به انسان های فرهنگی دیگر انتقال دهند. تا کسانی که زندگی را فقط در جنبه تنگ مادی نمی نگرند و چشم به زیبایی های واقعی و جاودانه دوخته اند، به هدایت اندیشه ها بپردازند و در فکر ساختاری نو و سرنوشت ساز باشند. به همین دلیل حافظ صلاهی عام برمی دارد و می گوید:

بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم
(حافظ، ۵۱۰)

سنایی بعد از تحول روحی، اشعارش سرشار از آیات و احادیث حیاتی تازه می یابند و با معنوی و صف نشدنی و ارشادگرانه، با لحنی آمرانه می گوید:

سائق و قائد صراط الله به ز قرآن مدان وبه ز اخبار

جز به دست و دل محمدنست

حلّ و عقد خزانهای اسرار

(سنایی، دیوان: ۲۰۲)

تجلی قرآن و حدیث در سروده‌های پارسی گویان سده‌های سوم و چهارم چندان گسترده نبود و دوران اولیه خود را می‌گذراند. مضامین ادبی در آن عصر، بیشتر بر محور مدح و ستایش، عشق، تغزل سرایی می‌چرخید تا این که بلوغ و تحول شعر فارسی با سنایی آغاز شد و بازتاب انوار آیات قرآنی، احادیث، معارف دینی، تفکرات عرفانی و معانی دلپذیر را، با قداستی ژرف و شگفت‌آور، جایگزین ستایش‌های مبالغه‌آمیز کرد. حکیم سنایی معارف، معانی و احکام دلپذیر آیات و احادیث را، با بیانی شیوا به گوش دل و جان رساند. این حرمت و تیرگی با استناد و استشهاد، از آیات و احادیث، در شعر فارسی گسترشی روز افزون یافت تا سرانجام در سده هفتم و هشتم به ویژه در مثنوی مولانا به اوج خود رسید. کاربرد قرآن و حدیث در ادب فارسی محدودیت ندارد و نمی‌توان قالب‌های آن را به چند صنعت بدیعی محدود کرد. این مضمون‌ها از جهات مختلف در ذهن و دل هنرمندان رسوخ دارد. چه بسیار مفاهیمی که به نظر ابتکاری می‌رسد، سرچشمه‌ی آنها را در قرآن و حدیث می‌یابیم.

در این پژوهش گونه‌های مختلف اثرپذیری سنایی، از احادیث و اقوال به شیوه‌های اثرپذیری واژگانی، گزاره‌ای، گزارشی، الهامی و بنیادی، تأویلی، تطبیقی، تصویری، چندسویه مدنظر قرار گرفته است.